

OCHOTA UČITELŮ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE K ÚČASTI NA VÝZKUMU

MEIER Miroslav, ČR

Resumé

Stat' popisuje ochotu učitelů vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie na druhém stupni základních škol k účasti na výzkumu, který se věnoval začleňování moderních vědeckotechnických poznatků do výuky vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie.

Klíčová slova: učitel, základní škola, moderní vědeckotechnický poznatek, město, venkov, informační a komunikační technologie.

WILLINGNESS OF TEACHERS OF INFORMATION AND COMMUNICATIONS TECHNOLOGY TO PARTICIPATE IN THE SURVEY

Abstract

This paper describes the willingness of teachers of Information and Communications Technology in the second year of basic schools to participate in the survey dealing with the integration of modern scientific and technical knowledge into the teaching programme in the educational field of Information and Communication Technology on the second degree of elementary schools.

Key words: teacher, basic school, modern scientific and technical finding, town, countryside, information and communications technology.

1 Úvod

Snad každý, kdo někdy realizoval výzkum, se potýkal s následujícími (či obdobnými) otázkami: Budou oslovení respondenti ochotni spolupracovat na výzkumu? Kolik z výzkumných nástrojů (např. dotazníků) se navrátí zpět? Kolik z nich bude vyplněno správně, a bude je tedy možné použít? Tyto otázky jsme si kladli i my, když jsme připravovali výzkum zaměřený na začleňování moderních vědeckotechnických poznatků (dále MVTP) do výuky vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie (dále VO IKT) na druhém stupni základních škol. Použitými výzkumnými technikami byly Q-metodologie a dotazník. Q-metodologie byla shodná pro učitele i pro žáky. Dotazník se u učitelů a žáků částečně lišil. Některé z výsledků tohoto výzkumu jsme přiblížili mj. v (1), (2), (3), (4). V této stati se věnujeme ochotě oslovených respondentů spolupracovat na výzkumu.

2 Výzkumný vzorek a distribuce výzkumných nástrojů

S ohledem na charakter výzkumu (délka a náročnost vyplňování záznamového archu pro Q-metodologii a k němu další dotazník) a obecně nedobré zkušenosti s neosobní distribucí výzkumných nástrojů jsme je distribuovali osobně. Vyplněné záznamové archy a dotazníky jsme vyzvedávali na jednotlivých školách opět osobně v předem dohodnuté době – povětšinou jeden týden po jejich předání.

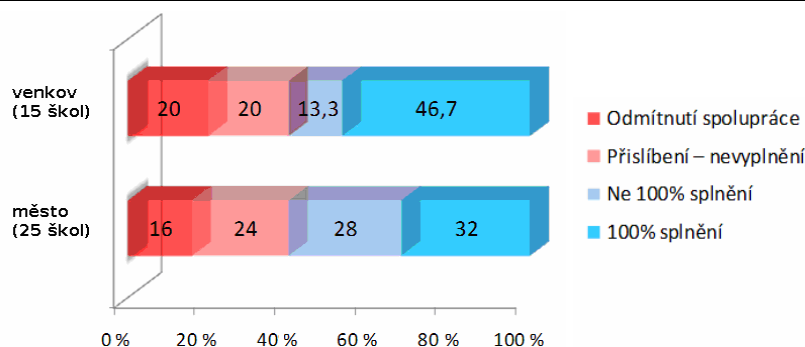
Výzkumný vzorek byl tvořen náhodně vybranými respondenty. Jednalo se o učitele VO IKT na druhém stupni základních škol a žáky osmých ročníků základních škol Libereckého kraje. V Libereckém kraji bylo v době realizace výzkumu (první polovina roku 2008) dle (5) celkem 212 základních škol. Druhý stupeň, který byl předmětem našeho zájmu, byl dle (6) na 135 z nich. Z tohoto počtu jsme do stratifikovaného výběru, aby byl dodržen poměr škol na venkově a ve městech, náhodně vybrali 40 základních škol. Každou z těchto 40 škol jsme osobně navštívili a požádali vedení školy, případně přímo učitele vyučující VO IKT, o spolupráci na výzkumu. Ve finále jsme pracovali s dotazníky a záznamovými archy od 40 učitelů a 400 žáků, které byly úplně a správně vyplněny.

3 Ochota respondentů spolupracovat na výzkumu

Někteří z oslovených respondentů nám rovnou sdělili, že se na výzkumu podílet nebudou – nejčastěji tuto skutečnost odůvodňovali časovou zaneprázdněností a množstvím jiných pracovních povinností. Další přislíbili spolupráci, ovšem posléze změnili názor a záznamové archy a dotazníky nevyplnili. V dalších případech jsme se setkali s vlídnějším přístupem (blíže viz tabulky č. 1 a 2 grafy č. 1 a 2).

Tabulka č. 1: Školy zahrnuté do výzkumu – ochota ke spolupráci, plnění příslibů ad.

Spolupráce, plnění příslibů		Odmítnutí spolupráce	Přislíbení – nevyplnění	Ne 100% splnění	100% splnění	Celkem
Počet škol	venkov	3 (20 %)	3 (20 %)	2 (13,3 %)	7 (46,7 %)	15 (100 %)
	město	4 (16 %)	6 (24 %)	7 (28 %)	8 (32 %)	25 (100 %)

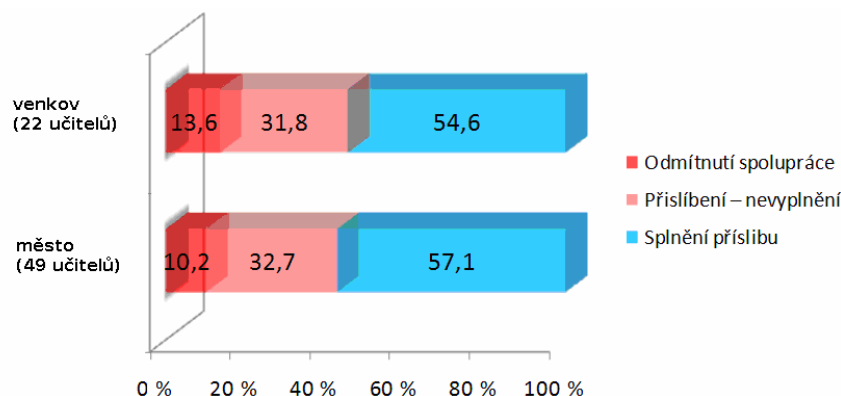

Graf č. 1: Přehled škol zahrnutých do výzkumu – ochota ke spolupráci, plnění příslibů ad.

Nejprve se zaměříme na oslovené školy jako instituce. Vidíme, že v případě škol nebyl výrazný rozdíl mezi školami na venkově a ve městech v přímém odmítnutí a v přislíbení, ovšem pozdějším nesplnění příslibu záznamové archy a dotazníky vyplnit. Tyto dvě kategorie byly mezi oslovenými školami zastoupeny shodně 40 %. Větší rozdíl byl mezi venkovskými a městskými školami zjištěn v případě pouze částečného splnění příslibu vyplnit záznamové archy a dotazníky. Jednalo se především o to, že v některých případech vyplnil záznamový arch a dotazník pouze učitel, nebo naopak byly vyplněny pouze žáky. Stávalo se i to, že byl vyplněn pouze záznamový arch Q-metodologie, nebo naopak pouze dotazník. Toto ne 100% splnění příslibů bylo výrazně častější u městských (28 %) než u venkovských škol (13,3 %). Podobně i 100% splnění příslibů se lišilo podstatněji – školy ve městech 100% splnily přísliby ve 32 %, ovšem školy na venkově ve 46,7 % případů. Z toho lze soudit, že školy na venkově (pokud se již rozhodnou a přislíbí spolupráci) spolupracují spolehlivěji než školy ve městech.

Tabulka č. 2: Oslovení učitelé – ochota ke spolupráci, plnění příslibů.

Spolupráce, plnění příslibů		Odmítnutí spolupráce	Přislíbení – nevyplnění	Splnění příslibu	Celkem
Počet učitelů	venkov	3 (13,6 %)	7 (31,8 %)	12 (54,6 %)	22 (100 %)
	město	5 (10,2 %)	16 (32,7 %)	28 (57,1 %)	49 (100 %)

Graf č. 2: Oslovení učitelé – ochota ke spolupráci, plnění příslibů.

Podíváme-li se dále přímo na oslovené učitele, vidíme, že situace je poněkud odlišná. Především „vypadla“ možnost ne 100% splnění příslibů. To je způsobeno tím, že v prvním popisované skupině – „školy“ – jsme v řadě případů nekomunikovali přímo s učitelem, který vyučoval VO IKT, ale např. s ředitelem, příp. se zástupcem ředitele, který v některých případech převzal záznamové archy a dotazníky s tím, že se učitele VO IKT následně dotáže, zda bude ochoten a schopen je vyplnit. Zde ovšem popisujeme ty případy, kdy jsme byli v kontaktu přímo s vyučujícími VO IKT. Vidíme, že zastoupení těch, kteří odmítli spolupráci, příp. ji přislíbili, ale následně nesplnili je obdobný jako výše v případě škol – 45,4 % u učitelů na venkově a 42,9 % u učitelů ve městech. Pokud se jedná o splnění příslibu, pak došlo k podstatnému nárůstu (na úkor ne 100% splnění). Učitelé na venkově splnili příslib ve 54,6 % případů, učitelé ve městech pak v 57,1 % případů. Lze tedy shrnout, že 88,7 % z oslovených učitelů VO IKT přislíbilo spolupráci na výzkumu, ovšem pouze 55,9 % učitelů svůj příslib splnilo. Zjistili jsme 32,8 % rozdíl mezi přislíbením a skutečným vyplněním výzkumných nástrojů.

4 Závěr

Problematickou ochoty respondentů ke spolupráci na výzkumech, popř. návratností výzkumných nástrojů, se zabývají i další autoři – např. (7), (8), (9), (10). Zde můžeme nalézt, že návratnost dotazníků bývá od cca 16 do 80 %. Rozdíly pramení z různých způsobů distribuce výzkumných nástrojů, dále z obtížnosti a časové náročnosti jejich vyplnění. Lze se setkat i s informacemi o různých podnětech, které mají podpořit ochotu respondentů spolupracovat na výzkumu, jak je mj. uvedeno v (11).

Je nutno zdůraznit, že zásadním shledáváme způsob distribuce výzkumných nástrojů. Z hlediska návratnosti se jako optimální jeví osobní distribuce, která je ovšem časově, organizačně a finančně náročná. Na opačném pólu bývá rozesílání výzkumných nástrojů „klasickou“, resp. elektronickou poštou. Tento způsob distribuce výzkumných nástrojů je nejjednodušší, nejrychlejší, finančně málo nákladný, ale návratnost bývá nejmenší.

Každý výzkumník se musí na počátku bádání rozhodnout, jaký způsob distribuce výzkumných nástrojů zvolí, aby dosáhl požadované návratnosti. S ohledem na návratnost je nutné se zabývat i podobou samotných výzkumných nástrojů. Je žádoucí, aby byly „uživatelsky přívětivé“. Tzn., aby měly přiměřený rozsah a náročnost. Tato problematika by ovšem vydala na další obsáhlou stat.

5 Literatura

1. MEIER, M. Tvorba školního vzdělávacího programu a moderní vědeckotechnické poznatky. In CHRÁSKA, M. (ed.). *Trendy ve vzdělávání 2008. Díl I.* 1. vyd. Olomouc : Votobia, 2008, s. 179–182. ISBN 978-80-7220-311-6.
2. MEIER, M. Učitelé, žáci a moderní vědeckotechnické poznatky. In *Strategie technického vzdělávání v reflexi doby*. Ústí nad Labem, 2009. Bude publikováno.
3. MEIER, M. Vybavenost učitelů a žáků druhého stupně základních škol prostředky informačních a komunikačních technologií. In *XXVII. mezinárodní kolokvium o řízení vzdělávacího procesu*. Brno, 2009. Bude publikováno.
4. MEIER, M. Vztah žáků k výuce ve vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie a moderní vědeckotechnické poznatky. In DRTINA, R. (ed.). *Modernizace vysokoškolské výuky technických předmětů*. 1. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2009, s. 112–115. ISBN 978-80-7041-611-2.
5. *Výběr z Rejstříku škol a školských zařízení* [online]. [cit. 20. 1. 2008]. Dostupné na World Wide Web: <<http://rejskol.msmt.cz/vybskolo.asp>>.
6. *Výběr z databáze ÚIV – časové řady* [online]. [cit. 20. 1. 2008]. Dostupné na World Wide Web: <<http://stistko.uiv.cz/vo/rada.asp>>.
7. ŠLACHTOVÁ, H. aj. *Hodnocení návratnosti dotazníkové studie použitím GIS a standardních metod* [online]. [cit. 4. 2. 2009]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.zuova.cz/projekty/ses/ses007clanek.pdf>>.
8. *Vzdělávací a informační podpora mateřským školám v naplňování environmentální oblasti Dítě a svět Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 4. 2. 2009]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.pavucina-sev.cz/mrkvicka1.htm>>.
9. POHUNEK, P., SLÁMOVÁ, A. *Prevalence průduškového astmatu a dalších alergických projevů u školních dětí v České republice* [online]. [cit. 4. 2. 2009]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.tigis.cz/alergie/ALERG199/09Pohoun.htm>>.
10. *Návratnost dotazníků* [online]. [cit. 4. 2. 2009]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.regioprofese.cz/?m=6&i=92>>.
11. *Metody kvantitativního výzkumu* [online]. [cit. 4. 2. 2009]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html>>.

Lektoroval: René Szotkowski, Mgr. Ph.D.

Kontaktní adresa:

Miroslav Meier, Mgr. Ph.D.,
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky,
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická TU Liberec,
Sokolská 113/8, 460 01, Liberec, ČR,
tel. 485 354 220, e-mail: miroslav.meier@tul.cz